

U S N E S E N Í

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Ivany Štenglové a soudců Mgr. Filipa Cilečka a JUDr. Petra Šuka v právní věci navrhovatele [redacted], [redacted], narozeného [redacted], bytem v [redacted] zastoupeného JUDr. Robertem Pelikánem, advokátem se sídlem v Praze 2, Lazarská 8, za účasti 1) [redacted], narozeného [redacted], bytem v [redacted], [redacted], [redacted] narozeného [redacted], bytem v [redacted], [redacted] zastoupených JUDr. Františkem Šimákem, advokátem, se sídlem v Českých Budějovicích Tylova 4, PSČ 370 01 a 3) ENVI, s. r. o., se sídlem v Třeboni, Dukelská 145, PSČ 379 82, identifikační číslo 47 21 77 31, o nahlédnutí do listin, pořízení jejich kopií a podání informací, vedené u Krajského soudu v Českých Budějovicích pod sp. zn. 13 Cm 1225/2006, o dovolání navrhovatele proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 1. dubna 2009, č. j. 14 Cmo 131/2008 – 216, takto:

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1. dubna 2009, č. j. 14 Cmo 131/2008-216 se ve výroku I. v části, týkající se časového období od 1. ledna 2004 do vyhlášení rozsudku, ve výrocih II., III. a ve výroku V. v části, kterou odvolací soud zamítl návrh na uložení povinnosti umožnit společníkovi pořízení kopií, popřípadě úředně ověřených kopií, ze všech dokladů společnosti, o které požádá, na vlastní náklady, **zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í:

Napadeným rozsudkem změnil odvolací soud rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 2. října 2007, č. j. 13 Cm 1225/2006 – 165, tak, že

- zamítl žalobu v části, kterou se žalobce domáhal uložení povinnosti jednatelům společnosti ENVI, s. r. o. (dále jen „společnost“) [redacted] a [redacted] informovat společníka [redacted], [redacted] (dále jen „žalobce“) o záležitostech společnosti za období od 1. ledna 2004 do dne právní moci rozsudku (výrok I.),
- zamítl žalobu v části, kterou se žalobce domáhal uložení povinnosti jednatelům společnosti [redacted] a [redacted] bezodkladně jej informovat o těch záležitostech společnosti za období od 1. února 2001 do 31. prosince 2003, o záležitosti, které mají spojitost nebo návaznost na záležitosti společnosti, o kterých budou jednatelé informovat společníka za období od 1. ledna 2004

do dne právní moci rozsudku, přičemž změnil i důvody, které vedly k zamítnutí návrhu (výrok II.)

- zamítl žalobu v části, kterou se žalobce domáhal uložení povinnosti společnosti umožnit mu nahlížení do všech dokladů společnosti ve formě listinné, elektronické datové a audiovizuální (výrok III.),

- zamítl žalobu v části, kterou se žalobce domáhal uložení povinnosti jednatelů, společnosti [redacted] a [redacted] vyhotovit neprodleně písemný záznam o jeho nahlížení do dokladů společnosti a ten mu poskytnout (výrok IV.),

- zamítl žalobu v částech, kterými se žalobce domáhal uložení povinnosti jednatelům společnosti [redacted] a [redacted] umožnit mu pořízení kopií ze všech dokladů společnosti, o které požádá, na jeho vlastní náklady, dále pořízení úředně ověřených kopií všech dokladů společnosti, o které požádá, na jeho vlastní náklady a rovněž pořízení kopií ze všech dokladů společnosti, o které požádá, na náklady společnosti, in eventum uložení povinnosti jednatelům společnosti [redacted] a [redacted] umožnit mu pořídit si na náklady společnosti úředně ověřené kopie všech významných dokladů společnosti, o které požádá, za významné se považují doklady, jejichž neposkytnutí nebo chybné poskytnutí by mohlo ovlivnit úsudek nebo rozhodování společníka (výrok V.) a zrušil rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích 1), 2) a 8) a v tomto rozsahu věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení (výrok VI.).

V odůvodnění rozhodnutí odvolací soud uvedl, že právo společníka vykonávat osobní kontrolu hospodaření společnosti s ručením omezeným je jedním z jeho základních práv s „logickou vazbou“ na jeho kapitálovou účast ve společnosti. Rozsah kontroly a způsob její realizace je v ustanovení § 122 obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“) upraven příkladným výčtem s odkazem na společenskou smlouvu a stanovy společnosti. Pokud společenská smlouva ani stanovy tuto materii neupravují, je třeba v konkrétním případě dovodit výkladem ustanovení § 122 obch. zák., zda lze v rámci prováděné kontroly pořizovat i kopie z dokladů společnosti.

K tomu odvolací soud uzavřel, že svěřuje-li zákon společníkům společnosti s ručením omezeným právo kontrolovat činnost společnosti, pak účelem ustanovení § 122 obch. zák. je svěřit jim též účinné prostředky k dostatečně efektivnímu výkonu tohoto práva. Tím spíše to platí za situace, kdy obligatorním orgánem společnosti není dozorčí rada a kontrola činnosti společnosti ze strany společníků představuje prakticky jediný zákonem upravený interní kontrolní mechanismus.

„Druhou stranou téže mince“ je dle mínění odvolacího soudu ochrana v listinách obsažených údajů tvořících obchodní tajemství společnosti dle ustanovení § 17 obch. zák., ochrana důvěrných informací dle ustanovení § 271 obch. zák. či osobních údajů chráněných zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů apod.

Zatímco u dozorčí rady akciové společnosti, ale též u fakultativně zřizované dozorčí rady společnosti s ručením omezeným, zákonodárce zavázal členy dozorčí rady povinností mlčenlivosti (ustanovení § 138 odst. 2, § 200 odst. 3 a § 194 odst. 5 obch. zák.), u společníků společnosti s ručením omezeným tomu tak není. Z toho lze podle odvolacího soudu dovozovat, že případná výše uvedená ochrana těchto údajů obsažených v dokumentech společnosti představuje limit práva společníka nahlížet do dokladů společnosti ve výše uvedeném smyslu. Společnost je v takovém případě oprávněna společníkovi nahlédnutí do požadované listiny odepřít.

Co se týče navrhovatelem tvrzené povinnosti společnosti umožnit společníkovi pořízení úředně ověřených kopií listin, odvolací soud dospěl k závěru, že tento požadavek překračuje výkladový rámeček pojmu „nahlížení“ do dokladů společnosti. Prosté kopie dokladů společnosti postačují k dostatečně efektivnímu výkonu práva na kontrolu činnosti společnosti a v případě, kdy společník bude potřebovat v soudním či správním řízení předložit originál či úředně ověřenou kopii listiny, může předložit listinu v prosté kopii či požádat soud či správní orgán, aby za použití příslušných procesních ustanovení uložil společnosti povinnost originál či ověřenou kopii vydat. V tomto směru měl odvolací soud nárok navrhovatele za nedůvodný. Ke stejnému závěru odvolací soud dospěl ohledně navrhovatelem tvrzené povinnosti společnosti nést ze svého náklady na pořízení kopií ze společníkem požadovaných dokladů. Žádná taková povinnost pro společnost z ustanovení § 122 obch. zák. nevyplývá a nelze ji dovodit ani z ustanovení § 135 obch. zák. Je výlučně na rozhodnutí společníka, zda se spokojí s „vizuálním nahlédnutím“ do dokladů společnosti, či k nahlédnutí „použije některý z technických prostředků sloužících k pořízení kopie listiny“. V takovém případě je na něm, aby si vhodný technický prostředek opatřil a nesl náklady na jeho provoz.

Dále odvolací soud dovodil, že společník je povinen při výkonu svého práva nahlížet do dokladů společnosti dostatečně určitě vymežit, do jakého dokladu má zájem nahlédnout. Stejně tak v případě výkonu práva na informace o záležitostech společnosti je povinen dostatečně určitě sdělit, jakou informaci od společnosti požaduje. Opačný přístup by znamenal pro společnost neúměrné zatížení a navíc by nebylo možné zjistit, zda již společnost odpovídající povinnost splnila či nikoliv. Pokud se následně společník domáhá svého práva u soudu, musí rovněž dostatečně určitě vymežit, do jakých dokladů mu má společnost umožnit nahlédnout a jaké informace o záležitostech společnosti mu má sdělit. V daném případě s výjimkou výčtu dostatečně určitě vymezených listin uvedených ve výrocích 1) a 2) napadeného rozsudku soudu prvního stupně žalobce formuloval jednotlivé části petitu žaloby tak široce, že pokud by byl žalobní petit v této podobě převzat do výroku rozhodnutí soudu, bylo by toto rozhodnutí „prakticky nevykonatelné“. Navíc nelze uložit společnosti povinnost informovat společníka o záležitostech společnosti nastalých v době od vydání soudního rozhodnutí až do jeho právní moci, protože odpovídající právo společníkovi v době vydání rozhodnutí soudu ještě nevzniklo.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, kterým napadl jeho výroky I. (v části týkající se časového období od 1. ledna 2004 do dne vynesení rozsudku), II., III. a V. Co do jeho přípustnosti odkázal na ustanovení § 237 písm. a) o. s. ř. a v rozsahu zamítavého výroku ohledně práva na pořízení úředně ověřených kopií dokladů na ustanovení § 237 písm. c) o. s. ř. Co do důvodu odkázal na ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Odvolacímu soudu především vytýká, že považoval-li žalobní petit za neurčitý, měl rozsudek soudu prvního soudu zrušit a věc mu vrátit k dalšímu řízení, aby vyzval navrhovatele k jeho opravě.

Dále pak napadá závěr odvolacího soudu, že společník společnosti s ručením omezeným, který se zavázal k zachování mlčenlivosti, nemá právo být informován o záležitostech, tvořících obchodní tajemství společnosti.

Namítá nesprávné posouzení otázky, zda právo společníka, přiznané v § 122 obch. zák. vyjádřené slovy „kontrolovat tam obsažené údaje“ v sobě zahrnuje právo poříditi si na vlastní náklady úředně ověřené kopie údajů, které společník kontroluje. Dovozuje, že kontrola správnosti údajů v některých případech vyžaduje přezkum v soudním nebo správním řízení, a k tomu jsou potřeba průkazné listiny. Pokud by společník neměl k průkazným listinám přístup, pak by byla i jeho schopnost vykonávat kontrolu neúčinná.

V situaci, kdy si společnost ponechává originály listin to znamená, že společník musí mít možnost si z originálů pořídit úředně ověřené kopie. Bez této možnosti by byla kontrolní činnost společníka neúčinná a tudíž v rozporu s účelem § 122 obch. zák.

Proto navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Všichni tři žalovaní ve vyjádření k dovolání argumentují ve prospěch správnosti napadeného rozhodnutí.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) a c) o. s. ř.

Se závěrem odvolacího soudu, že společník je povinen při výkonu svého práva nahlížet do dokladů společnosti dostatečně určitě vymezit, do jakého dokladu má zájem nahlédnout, lze souhlasit jen potud, že navrhovatel je povinen vymezit takové doklady do té míry určitě, aby bylo rozhodnutí, kterým mu soud právo k nahlížení do dokladů přizná, vykonatelné. To však neznamená, že by musel společník pojmenovat každou jednotlivou listinu, jejíž zpřístupnění se domáhá. Zakládá-li ustanovení § 122 odst. 2 obch. zák. právo společníka nahlížet do dokladů společnosti a kontrolovat tam obsažené údaje, nelze toto právo, jehož účelem je nepochybně umožnit společníkovi získávat informace o činnosti společnosti, omezovat tak, že může nahlížet jen do konkrétních dokladů, jejichž existence je mu známa. Společník se tak může např. domáhat, aby mu společnost umožnila nahlédnout do všech smluv, které uzavřela v určitém období s hodnotou plnění vyšší než 100.000,- Kč apod.

Z uvedeného plyne, že domáhal-li se navrhovatel uložení povinnosti informovat jej „o záležitostech společnosti“ za určité období, nebyl jeho návrh projednatelný a soud jej měl vést k tomu, aby ve shora uvedeném směru návrh upřesnil; z takto formulovaného návrhu nevyplývalo ani to, domáhá-li se pouze těch informací, na které má ze zákona právo.

V této souvislosti však je třeba uzavřít, že právo společníka na poskytování informací a zpřístupnění dokladů společnosti není zcela neomezené, ale zahrnuje pouze ty doklady a informace, které jsou potřebné k tomu, aby společník získal rozumný přehled o záležitostech společnosti. Mezi takové informace nepochybně patří zejména informace o rozsahu a základní struktuře majetku společnosti a o významnějších smlouvách, týkajících se nakládání s tímto majetkem. Přitom právo na zpřístupnění dokladů společnosti nesmí společník – stejně jako jakékoli jiné právo – vykonávat šikanujícím způsobem, tj. takovým způsobem, který by společnost omezoval v činnosti, případně ji způsoboval nepřiměřené náklady. Na druhou stranu ani společnost nesmí postupovat šikanujícím způsobem při odepření tohoto práva.

Dovolací soud se neztotožnil ani se závěrem odvolacího soudu o tom, že společník nemá právo na informace, které tvoří obchodní tajemství společnosti.

Zatímco ohledně poskytování informací tvořících obchodní tajemství akcionářům obchodní zákoník v ustanovení § 180 odst. 4 určuje, že akcionáři nemají na jejich poskytnutí právo, ohledně společníků společnosti s ručením omezeným takovou úpravu neobsahuje. Upravuje-li pak v ustanovení § 122 právo na informace a zpřístupnění dokumentů bez jakéhokoli omezení, nelze z toho než dovodit, že toto právo se vztahuje i na skutečnosti tvořící obchodní tajemství. Takový postup ostatně logicky plyne z odchylného postavení společníka společnosti s ručením omezeným od postavení akcionáře. Zatímco vazby akcionáře k akciové společnosti jsou pouze vazbami kapitálovými, v právní úpravě společnosti s ručením omezeným lze vysledovat i některé osobní vazby, projevující se mimo jiné zpravidla právě větším zapojením společníků do činnosti společnosti a také úpravou jejich práv ve vztahu ke společnosti, která se v některých případech spíše blíží úpravě práv

společníků osobních společností. Tak tomu je i u práva na informace, jehož úprava odpovídá spíše úpravě práv společníků osobních společností, než úpravě ve společnosti akciové.

Pokud pak odvolací soud argumentoval potřebou ochrany společnosti před prozrazením obchodního tajemství za situace, kdy společníkům není uložena povinnost mlčenlivosti, Nejvyšší soud k tomu poznamenává, že z ustanovení § 122 odst. 2 obch. zák. je zřejmé, že tato úprava vychází ze závěru, že je zájmem společníka zachovávat mlčenlivost o věcech společnosti, když obchodní zákoník chrání společnost tím, že umožňuje zmocnit k získávání informací pouze osoby, podléhající zákonné povinnosti mlčenlivosti, u společníka však žádnou zvláštní povinnost v tom směru neukládá. K tomu je třeba ještě uvést, že i na společníka dopadají důsledky porušení obchodního tajemství vyplývající z ustanovení § 17 a násl. a § 51 až 55 obch. zák. a konečně tato povinnost vyplývá i z povinnosti loajality (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006, které je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu).

K otázce, zda je součástí práva na zpřístupnění dokumentů i pořizování jejich kopií se Nejvyšší soud ztotožnil se závěry odvolacího soudu, včetně jím předestřené argumentace. To platí i ohledně závěru, zda je společnost povinna pořizovat kopie dokladů bezplatně. Nesouhlasí pouze s (dílčím) závěrem odvolacího soudu, že si společník musí opatřit vhodný technický prostředek na pořizování kopií; má-li společnost takový prostředek k dispozici, je nepochybně součástí práva společníka na zpřístupnění dokladů společnosti i právo na pořizování jejich kopií za úhradu nákladů s tím spojených; pouze tehdy, pokud jej společnost nemá, nebo jej nemůže z objektivních důvodů v požadovaném čase poskytnout, musí si jej společník zajistit sám.

Naproti tomu se dovolací soud neztotožňuje se závěry odvolacího soudu o pořizování ověřených kopií. V rozsudku ze dne 17. prosince 2002, sp. zn. 29 Odop 886/2002, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 1 ročník 2003, pod číslem 10, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že určuje-li obchodní zákoník v § 675, že je tichý společník oprávněn nahlížet do obchodních dokladů a účetních záznamů týkajících se podnikání, na němž se účastní, nezahrnuje tomu odpovídající povinnost podnikatele povinnosti tyto doklady (tj. jejich originály) vydat na určitou dobu tichému společníku. Od tohoto závěru nemá Nejvyšší soud důvodu se odchýlit ani ve vztahu mezi společností s ručením omezeným a jejím společníkem. Pokud by si tedy společník hodlal pořídit ověřené kopie zpřístupněných dokladů, musel by si takové kopie pořídit v místě, kde mu společnost nahlížení umožnila a sám si zajistit podmínky k tomu potřebné. Správný je přitom závěr odvolacího soudu, že tím není nijak dotčeno právo společníka na soudní ochranu, neboť k návrhu společníka v rámci případné žaloby může soud potřebné doklady od společnosti vyžádat a jejich předložení vynucovat. Nehledě ani na to, že předloží-li společník neověřenou kopii konkrétního dokladu a společnost bude popírat, že jde o kopii dokladu, který společníkovi navrhla, bude zpravidla na ní, aby prokázala, že je její tvrzení pravdivé.

Z uvedených důvodů odvolací soud rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém je založeno na nesprávných závěrech, podle ustanovení § 243b odst. 2, věty za středníkem a odst. 3 o. s. ř. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Právní názor dovolacího soudu je pro odvolací soud závazný (§ 243d odst. 1, věta druhá a § 226 o. s. ř.).

V novém rozhodnutí soud znovu rozhodne i o nákladech řízení, včetně řízení dovolacího (§ 243d odst. 1, věta třetí, o. s. ř.).

Podle ustanovení § 200e odst. 1 a 3 ve vazbě na ustanovení § 9 odst. 3 písm. g) o. s. ř. se ve sporech z právních vztahů mezi obchodními společnostmi a jejich společníky rozhoduje usnesením. Rozhodnutí odvolacího soudu má proto povahu usnesení, i když tak není označeno, a proto také dovolací soud rozhodl ve věci usnesením. Uvedený nedostatek označení však není takovou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí věci a nezakládá některý z důvodů zmatečnosti.

V dalším řízení soud nepřehlédne, že povinnost poskytnout společníkovi informace a zpřístupnit mu doklady společnosti má společnost, nikoli její jednatele. Ti jsou pouze povinni tuto povinnost realizovat, popřípadě zajistit její realizaci, přičemž poruší-li uvedenou povinnost, odpovídají společnosti za škodu z toho vzniklou. A nepřehlédne ani to, že řízení v projednávané věci je řízením podle ustanovení § 200e o. s. ř., ve kterém se účastenství řídí ustanovením § 94 odst. 1 věty první, odst. 3 a 4 o. s. ř.

Proti tomuto rozhodnutí není opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 22. února 2011

doc. JUDr. Ivana Š t e n g l o v á , v. r.
předsedkyně senátu

Za správnost vyhotovení: Petra Prachařová